

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 15^{ΗΣ} ΙΟΥΝΙΟΥ 1939

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΥ

ΕΚΛΟΓΗ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Οἱ κ. Γεώργιος Στεφανόπουλος, Παῦλος Πετρίδης, καὶ Σταῦρος Τσουρουκτσόγλου, ἐκλέγονται ἀντεπιστέλλοντα μέλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τῆς τάξεως τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς, παρουσιάζει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα νέα βιβλία.

Ὁ κ. Κ. Δυοβουνιώτης, παρουσιάζει τὸν α' τόμον τῆς «Βυζαντινῆς Ἱστορίας» τοῦ Κωνστ. Ἀμάντου καὶ λέγει τὰ ἑξῆς:

«Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸ πρὸ τινος ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κωνσταντίνου Ἰ. Ἀμάντου, τὸ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἱστορία τοῦ βυζαντινοῦ κράτους». Τόμος πρῶτος 395 - 867 μ. Χ».

»Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου τούτου ἀρχίζει τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Α' καὶ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ὀνωρίου καὶ Ἀρκαδίου (395 μ. Χ.) καὶ διαιρεῖ αὐτὴν εἰς τρεῖς περιόδους, ὧν ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὰ ἔτη 395 - 641, ἀπὸ τοῦ Ἀρκαδίου δηλαδὴ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλείου, ἡ δευτέρα τὰ ἔτη 641 - 1204, ἀπὸ τοῦ θανάτου δηλαδὴ τοῦ Ἡρακλείου μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ ἡ τρίτη ἀπὸ τοῦ 1204-1453 (καὶ 1461), ἀπὸ τῆς ἀλώσεως δηλαδὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων.

»Ὁ ἥδη ἐκδοθεὶς πρῶτος τόμος τῆς ἱστορίας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἀποτε-

λούμενος ἐκ σελίδων 495 περιλαμβάνει μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν (σ. 1 - 68) τὴν πρώτην περίοδον (σ. 69 - 286) καὶ μέρος τῆς δευτέρας (σ. 287 - 457).

»Τὸ παρὸν ἔργον γεγραμμένον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν καὶ τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν, καὶ ἐκθέτον αὐτὴν μετὰ κριτικῆς ἐρεῦνης, πολλῆς προσοχῆς καὶ ἀντικειμενικῶς, δύναται ἀναμφιβόλως νὰ βοηθήσῃ τὰς μελέτας ὅχι μόνον τῶν φοιτητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιστημόνων τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν, καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ βυζαντινὸν κράτος παρὰ τὰ ἐλαττώματα, ἅτινα εἶχε καὶ ἅτινα ἐν ἀρχαιοτέρῳ ἐποχῇ ἐξήχροντο ὑπὸ πολλῶν μονομερῶς, διατελέσαν ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ τε ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, διέδωκε κατὰ τὸν μεσαῖωνα τὸν ἀληθῆ πολιτισμόν, τὸν ἑλληνοχριστιανικὸν πολιτισμόν.

»Δὲν δυνάμεθα εἰμὶ νὰ συγχαρῶμεν τὸν συγγραφέα διὰ τὸ παρὸν αὐτοῦ ἔργον καὶ νὰ εὐχηθῶμεν ὅπως ταχέως ἐκδώσῃ καὶ τὸν δεύτερον αὐτοῦ τόμον συμπληρῶν οὕτω τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν καὶ διαφωτίζων σκοτεινά τινα ἔτι σημεῖα αὐτῆς».

Ὁ κ. Γ. Σωτηρίου, παρουσιάζει τὸ βιβλίον τῆς Κ^{ας} Ἑλισάβετ Λουκιάνωφ, «Ὁ Ἑλαιὼν καὶ ἡ Βασιλικὴ τοῦ Ἑλαιῶνος τοῦ Ὁρους τῶν Ἑλαιῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κωνσταντίνου», καὶ ἀναλύει οὕτω τὸ περιεχόμενον τῆς συγγραφῆς:

»Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐν νέον ἔργον τῆς βυζαντινολόγου κ. Elisabeth Loukianoff, ἐργαζομένης μετὰ τοῦ συζύγου της καθηγητοῦ κ. Grégoire Loukianoff μέλους τοῦ Ἰνστιτούτου Kondakon, ἐπιγραφόμενον: «Ὁ Ἑλαιὼν καὶ ἡ Βασιλικὴ ἐπὶ τοῦ Ὁρους τῶν Ἑλαιῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 326 - 330 μ. Χ.». Τὸ ἔργον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Αἰγύπτου, τὸ ὁποῖον καὶ ὑπεστήριξε τὰς ἐρεῦνας τῆς συγγραφέως. Διὰ τοῦ βιβλίου της ἡ κ. Loukianoff, διευκρινίζει τὴν ἀκριβῆ θέσιν τοῦ Ἑλαιῶνος ὅπου ὁ Χριστὸς πρὸ τοῦ Πάθους ὠδήγησε τοὺς μαθητὰς καὶ ὅπου προσευχήθη, καὶ δεύτερον ἐξετάζει ἀκριβέστερον τὰ ἔχνη τῆς Βασιλικῆς τῆς ἰδρυθείσης ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης τῷ 326 μ. Χ. τὸ σχέδιον τῆς ὁποίας καὶ ἀποκαθιστᾷ. Ὡς θέσιν τοῦ Ἑλαιῶνος, οἱ καθολικοὶ πατέρες Vincent καὶ Abel εἰς τὸ ἐξαίρετον ἔργον των «Jerusalem nouvelle» ἐξέλαβον τὴν Μονὴν τῶν Καρμιλιτῶν. Ἡ κ. Loukianoff ὁρμωμένη ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Εὐσεβίου, ὅστις λέγει εἰς τὸν βίον τοῦ Κωνσταντίνου, ὅτι ἡ Βασιλικὴ ἦτο ἰδρυμένη «ἄνω εἰς ἄντρον παρὰ τὴν τοῦ παντὸς ὄρους κορυφὴν» προσδιώρισε τὸ παρανοηθὲν μέχρι τοῦδε ἄντρον καὶ ἐξήτασε λεπτομερέστερον τὰ γνωστὰ θαυμάσια μωσαϊκὰ δάπεδα τὰ ἀποκαλυφθέντα εἰς τὴν θέσιν, ἣν καταλαμβάνει σήμερον ἡ ρωσικὴ Μονή. Τὰ μωσαϊκὰ ταῦτα δάπεδα παραθέτει εἰς τὸ ἔργον της συγκρίνουσα αὐτὰ πρὸς ἕτερα μωσαϊκὰ τῆς Παλαιστίνης.

νης καὶ ἄλλων χωρῶν (ὡς τὰ μωσαϊκὰ δάπεδα τῆς β. τῆς Νικοπόλεως) καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι αἱ προηγηθεῖσαι ἀρμενικαὶ ἐπιγραφαὶ εἶναι πολὺ μεταγενέστεραι. Συγχρόνως ἀποκαθιστᾷ τὴν περίφημον Βασιλικήν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Εὐσέβιος λέγει, ὅτι «ὁ βασιλεὺς παντοίοις ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν».

»Ἡ ἀποκατάστασις τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ὁρους τῶν Ἑλαιῶν, δι' ἣν προσάγει καὶ τὸ περίφημον μωσαϊκὸν τῆς ἀψίδος τῆς βασιλικῆς τῆς S. Pudenziani Ρώμης, ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα διότι ἡ σύγκρισις αὐτῆς πρὸς τὸν ναὸν Γεννήσεως τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱεροσολύμοις παρέχει εἰς ἡμᾶς ἰδιάζοντα ἀρχιτεκτονικὸν τύπον, ὃν βλέπομεν διαδιδόμενον καὶ εἰς ἑλληνικὰς χώρας, ὡς εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἀγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἀπασχολήσω προσεχῶς τὴν Ἀκαδημίαν».

Ὁ κ. Ἀντ. Κεραμόπουλλος, παρουσιάζει τὸ ἀναληφθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Μέρτζιου ἔργον καὶ λέγει τὰ ἑξῆς:

«Ὁ κ. Κ. Μέρτζιος γνωστὸς ἐκ τῶν ἀνεκδότων Ἡπειρωτικῶν ἱστορικῶν ἐγγράφων, ἅτινα ἀνεῦρεν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας καὶ δημοσιεύει διὰ τῆς Ἀκαδημίας ἡμῶν, παρεκλήθη ὑπ' ἐμοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν προσοχὴν του κατὰ τὰς ἐν Βενετία συνεχιζομένας ἐρεῦνας του καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μακεδονίας, περὶ τὴν ὁποίαν βαθὺ σκότος ἀπλοῦται κατὰ τοὺς μεταβυζαντινοὺς χρόνους.

»Ὁ κ. Μέρτζιος ἐδέχθη προθύμως καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐρευναν, ἣτις ὑπῆρξε λίαν καρποφόρος. Ἡ Ἀκαδημία ἡμῶν ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς ἐμφανισθείσας ἀνάγκας καὶ ἐψήφισε 30 χιλ. δρχ. πρὸς κάλυψιν ἀπαραιτήτων δαπανῶν (μίσθωσιν βοηθοῦ, φωτοτυπίας κλ.). Δυνάμεθα δὲ ἀδιστακτῶς νὰ διακηρύξωμεν, ὅτι σπανίως ἐδαπανήθησαν χρήματα τῆς Ἀκαδημίας τόσον λυσιτελῶς.

»Ἐχῶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν χαρὰν σήμερον νὰ παρουσιάζω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸν ὄγκον τοῦτον τῶν τετραδίων, ἅτινα παρέχουσι πολυτιμότατον ἀνέκδοτον ἱστορικὸν ὕλικόν καὶ παρέχουσι στοιχεῖα τῆς ἀγνώστου μέχρι τοῦδε ἱστορίας τῆς Μακεδονίας ἐπὶ ἑκατονταετίας ὁλοκλήρους.

»Δὲν εἶναι ἔργον ἰδικόν μου νὰ ἀναλύσω τὸ περιεχόμενον τῶν τετραδίων τούτων ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1312· ὁ κ. Μέρτζιος θὰ δημοσιεύσῃ αὐτὸ καθὼς νομίζει προσήκον.

»Θέλω μόνον νὰ εἴπω ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ περιεχομένου ἑνὸς τετραδίου. Τοῦτο περιέχει ἔγγραφον τῶν Θεσσαλονικέων πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Ἑνετίας ὑποβληθὲν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τριμελοῦς ἐκ Θεσσαλονικέων Ἐπιτροπείας τῇ 7^ῃ Ἰουλίου 1425 καὶ περιέχον 21 αἰτήματα, ὧν πολλὰ ἐδέχθη τινὰ δὲ μετερρῶθμισεν ἢ ἀπέκρουσεν ἡ Γερουσία. Μεταξὺ τῶν αἰτημάτων ὑπάρχουσιν αἰτήματα περὶ τῆς ἐορ-

τῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, περὶ τῶν πτωχῶν Ἑβραίων, περὶ ὀχυρώσεως τῆς Κασσάνδρας, περὶ διανομῆς σίτου, περὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως κλπ.

»Μετὰ 4 ἔτη τετραμελὴς νέα πρεσβεία ὑπέβαλε τῇ 15^η Μαΐου 1429, 39 νέα αἰτήματα, ἐν οἷς περὶ βελτιώσεως ὀριζομένων σημείων τῆς διοικήσεως, περὶ ὑλικῆς ὑποστηρίξεως διαφόρων προσώπων, πάλιν περὶ ὀχυρώσεως τῆς Κασσάνδρας, περὶ διατηρήσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ περὶ δικαστικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας, περὶ ἐπισκευῆς Μοναστηρίων, περὶ ἀπαραισιάστου τοῦ ἀσύλου τῆς Ἁγίας Σοφίας, πάλιν περὶ τῶν Ἑβραίων, περὶ τῶν τειχῶν καὶ τῆς ὑπερασπίσεως αὐτῶν κατὰ τῶν Τούρκων, περὶ ἀσφαλείας τῆς θαλάσσης, περὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ μεγάρου, τὸ ὅποιον εἶχε καταλάβει ὁ Ἑνετὸς διοικητὴς δούξ, καὶ περὶ τοῦ ἐνοικίου μιᾶς οἰκίας ἀνηκούσης εἰς τὴν μονὴν τῶν Βλατάδων καὶ καταληφθείσης ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ (καπιτάνιο), περὶ μισθοῦ τοῦ ἀνδρείου Λούκα Λάθρα καταγομένου ἐκ τῶν χωρίων τῆς Καστορίας καὶ ἀγωνιζομένου νῦν ὑπὲρ τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τῶν Τούρκων κλπ.

»Τὴν 13^{ην} Ἰουλίου 1429 ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τῶν πρεσβευτῶν προσφέρει ἡ Γερουσία εἰς ἕκαστον τὰ ἔξοδα τῆς ἐπιστροφῆς καὶ ἀνὰ ἓν ἔνδυμα, στέλλει δὲ καὶ τόπι ὑφάσματος Zambelotto ὡς δῶρον πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον.

»Πλὴν τούτων περιέχονται τρεῖς ἐκθέσεις Ἑνετῶν μεταβάντων διὰ ξηρᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ περιγραφόντων τὴν μεταξὺ χώραν. Μία ἐκθεσις εἶναι τοῦ 1555, ἄλλη τοῦ 1591 καὶ περιγράφει τὴν ὁδὸν Ἑλμπασάν, Μοναστηρίου, Βοδενῶν, Γιαντισῶν, Θεσσαλονίκης, Καβάλας κλπ. ἡ δὲ τρίτη τῶν ἀρχῶν πιθανῶς τοῦ 17^{ου} αἰῶνος.

»Ἀνευρέθη δὲ καὶ ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία τοῦ τέλους τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἐκ Σιατίστης, Θεσσαλονίκης, Μοσχολέως, Καστορίας κλ. ἀναφερομένη εἰς ἐξαγωγὴν ἐμπορευμάτων ἢ προϊόντων εἰς Βενετίαν διὰ Λυρραχίου, ἥτοι ἐριῶν, κηροῦ, μετάξης κλπ. ἔπειτα δὲ καὶ βράμβακος ἐκ Σερρών εἰς Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν, καπνοῦ κλ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξαγομένων ἐκ δυτικῆς Μακεδονίας δερμάτων ἄρκτου, λήγοντος τοῦ 17^{ου} αἰῶνος, ἀνῆρχετο εἰς 70-130.

»Καὶ τὸ ἀρχεῖον τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος τῆς Βενετίας παρέσχεν ἱκανὸν ἱστορικὸν Μακεδονικὸν ὑλικόν.

»Διὰ τοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὅποιον εἰσφέρει ὁ κ. Μέρτζιος, πλουτίζεται σπουδαίως ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία. Ἐγὼ ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου ὡς Μακεδὼν καὶ οὐδαμῶς ἀμφιβállω, ὅτι καὶ ὁλόκληρος ἡ Μεκεδονία αἰσθάνεται τὸ αὐτὸ αἶσθημα πρὸς αὐτόν».